

Génius českého baroka

Jan Blažej Santini–Aichel

a jeho dílo ve východních Čechách

Do rodiny kameníka Santina Aichela se 3. února 1677 narodil prvorozený syn Jan Blažej. Talentovaný chlapec se ze zdravotních důvodů nestal kameníkem, byl chromý. Vyučil se malířem, nejspíš u správce Obrazárny Pražského hradu Christiana Schrödera. Také lze předpokládat, že se ve výtvarném umění a architektuře vzdělával u architekta Jeana Baptisty Matheye, jehož některé projekty později převzal a dokončil.

V roce 1700 se objevuje poprvé jako projektující architekt. Jeho osobité návrhy a zřejmě i výjimečný talent porozumět zadání stavebníka vedou k tomu, že si ho stavebníci – především představení klášterů a šlechta – mezi sebou doporučují. Hned první projekty jsou architektonicky zralé, současné a líbí se. Zakázky se množí a Santini jezdí po Čechách i Moravě, konzultuje, kreslí, vyměřuje a dohlíží na své stavby.

Výjimečnost Santiniho architektonické tvorby pramenila z jeho nesporného talentu a zajisté ze znalosti kamenického řemesla, které vyžaduje prostorovou představivost, smysl pro detail a přesnost. Také ji podpořilo malířské vzdělání, které kromě techniky rozvíjí porozumění práci se světlem, proporcerami a kompozičním uspořádáním celku. Santiniho odvážná a neotřelá řešení snad mohla vzniknout i proto, že nebyl spoután formálním stavitelským vzděláním, zkouškami a konvencemi.

Santini projektoval jednotlivé stavby i zámecké a klášterní areály, přestavby, dostavby a novostavby. Byl vrcholně barokním architektem, který dokázal u zadání některých kostelních staveb udělat úrok stranou a naplnit zadání stavebníka geniální syntézou barokního stavitelství s gotickým tvaroslovím. Barokní gotika, či snad lépe gotizující barok, je Santiniho specifickým přínosem architektury českých zemí 18. století.

Jelikož nebyl Santini členem žádného cechu, nemohl mít vlastní stavební firmu. Na realizaci svých staveb dohlížel a byl stavebníky štědře placen.

V současné době se Santinim spojujeme asi 80 návrhů a realizací, vzniklých během 23 let jeho aktivní tvorby. Dáme-li si dohromady zmíněný počet staveb, tehdejší možnosti cestování a osobní tělesnou indispozici, tak nás snad ani nepřekvapí, jako se to stalo jeho současníkům, že Santini 7. prosince 1723 nečekaně umírá. Bylo mu 46 let. Ze dvou manželství po sobě zanechal dvě dcery. Ačkoliv se mu narodili i čtyři synové, všichni zemřeli ještě v dětském věku. Jeho „projekční kancelář“, archiv či knihovnu tak neměl kdo převzít a vše se rozptýlilo do neznáma, včetně jeho potomků.

Tato výstava představuje dílo Jana Blažeje Santiniho-Aichela v regionu východních Čech, na území Královéhradeckého a Pardubického kraje. Ve vztahu k tomuto regionu nebylo dosud souborně prezentováno a věříme, že přispěje k uvědomění, že Santini zanechal ve východních Čechách větší otisk, než si běžně myslíme.

Autor výstavy
Jiří Balský

Fotografie
**Martin Hrdlička – VirtualPanorama.cz, Kinský dal Borgo, a.s.,
fotoarchiv NPÚ, ÚOP v Josefově, Jiří Balský**

Archivní materiály
**Wladimir Aichelburg, Český ústav zeměměřický a katastrální,
Krkonošské muzeum v Jilemnici, Moravská galerie v Brně,
Muzeum zimních sportů, turistiky a řemesel v Deštném
v Orlických horách, Muzeum a galerie Orlických hor
v Rychnově nad Kněžnou, Národní památkový ústav,
Státní oblastní archiv v Hradci Králové Archivní oddělení Zámorsk**

Seznam použité literatury

Kotrba V. Česká barokní gotika, Praha 1976
Macek P., Biegl R., Bachtík J. Barokní architektura v Čechách, Praha 2015
Růžička St., Kunc Vl. Santini, Havlíčkův Brod 2014
Sedlák J. Setkání baroka s gotikou, Praha 1987
Vlček P., Ebel M. Vojtíšková L. Biskupská residence čp. 35. Stavebně historický průzkum, Praha 1990

Kresebné rekonstrukce:
Jan Žižka

Digitální rekonstrukce:
Marek Pacák

Grafický design a sazba
VOALA

Tisk
Fedia s.r.o.

Tato výstava vznikla s finanční podporou
Královéhradeckého kraje.

**NÁRODNÍ
PAMÁTKOVÝ
ÚSTAV**

**ÚZEMNÍ ODBORNÉ
PRACOVNÍSTĚ
V JOSEFOVĚ**

**KRÁLOVÉHRADECKÝ
KRAJ**